

UNUTRAŠNJE TRŽIŠTE EU I BREXIT

EU INTERNAL MARKET AND BREXIT

Kenan Ademović*

UVOD

Članstvo u Europskoj Uniji jedno je od brojnih želja i tendencija svake zemlje koja se nalazi na području Europe. Naime samo članstvo u Europskoj Uniji zemljama omogućava otvaranje granica i samim time veći protok stvari, robama i ljudstvom. Na svome putu ka Europskoj Uniji zemlje treba da ispune određene kriterije pristupa u članstvo određene Ugovorom u Maastrichtu. Unutrašnje tržište Europske Unije za brojne zemlje predstavlja velike mogućnosti za brojne zemlje koje će na taj način poboljšati svoj GDP, te imati mogućnost za daljnjim razvijanjem ekonomije svojih zemalja, te sve većim mogućnostima koje će uveliko poboljšati status i položaj tih zemalja na globalnom tržištu. Konkretno kada je riječ o Velikoj Britaniji kao zemlji koja je kraljevina i ekonomski jaka zemlja, vrlo podobnog i geografski možemo reći „zahvalnog“ položaja, Europska Unija nije bila rješenje napretka. Valuta Velike Britanije funta kao stabilna i jaka valuta naglo je pala izlaskom Velike Britanije iz Europske Unije, ali se zbog ekonomske jačine te zemlje vratila u svoju prvobitnu vrijednost. Sada se postavlja pitanje zbog čega je onda Velika Britanija odlučila napustiti jaku ekonomsku zajednicu kakva je Europska Unija, a upravo je ta ista Velika Britanija spadala u skupinu zemalja čiji je GDP pored Njemačke, Belgije, Finske i Francuske spadala u zemlje čiji je GDP po stanovniku 2017. godine, bio veći za oko 10 posto iznad prosjeka u odnosu na druge zemlje EU. Dakle i pored ovakvih rezultata Velika Britanija odlučuje za izlazak iz Europske Unije. Mišljenja o izlasku Velike Britanije iz Europske Unije su dosta podjeljena. Naime jedan je dio analitičara koji smatra da će

sam trošak Brexita biti toliko velik da će, pogotovo gledano na duži vremenski period jako uzdrmati ekonomije ove zemlje, te da će posljedice biti jako negativne. Sa druge strane dio analitičara i političara smatra da je zapravo izlazak iz Europske Unije prilika Velikoj Britaniji da ojača i to na način da nije obavezna provoditi sve konvencije EU¹ te samim time smanjit će i priliv migranata, a i davanja povlastica drugim zemljama EU jer nisu više u obavezi. Naime Velika Britanija je zemlja jake tradicije koja ima dugu historijsku kraljevsku tradiciju i sam izlazak iz EU podijelio je Veliku Britaniju na one koji su pobornici ovoga pokreta i onih koji to nisu.

Za sva oprečna mišljenja i razmatranja može se naći ekonomska opravdanja kao i opravdanja svake druge vrste. U ovome istraživanju pokušat će se na što uvjerljiviji i precizniji način predočiti rezultati izlaska Velike Britanije iz Europske Unije i da li je to zaista ono što Velikoj Britaniji treba u datom momentu ili je riječ o benefitima koji će tek doći za Veliku Britaniju. Dali su također tačna i još uvijek „nagađanja“ o tome da li je ovo početak kraja EU i zbog čega je sve više negodovanja od strane zemalja koje su je oformile kao i od strane drugih zemalja ostaje da se tek pokaže u periodu koji slijedi.

DIREKTNE STRANE INVESTICIJE IZ EUROPSKE UNIJE U VELIKU BRITANIJU

Kako je objašnjeno u Kazanci B. (2014.) strana ulaganja u UK trenutno (2017/2018 godine) iznose preko 1 bilion funti od čega polovica dolazi od strane članica EU. Velika Britanija je atraktivna za ulaganja iz razloga što strana ulaganja dolazi od činjenice kako

1 Europska Unija u daljnjem tekstu EU

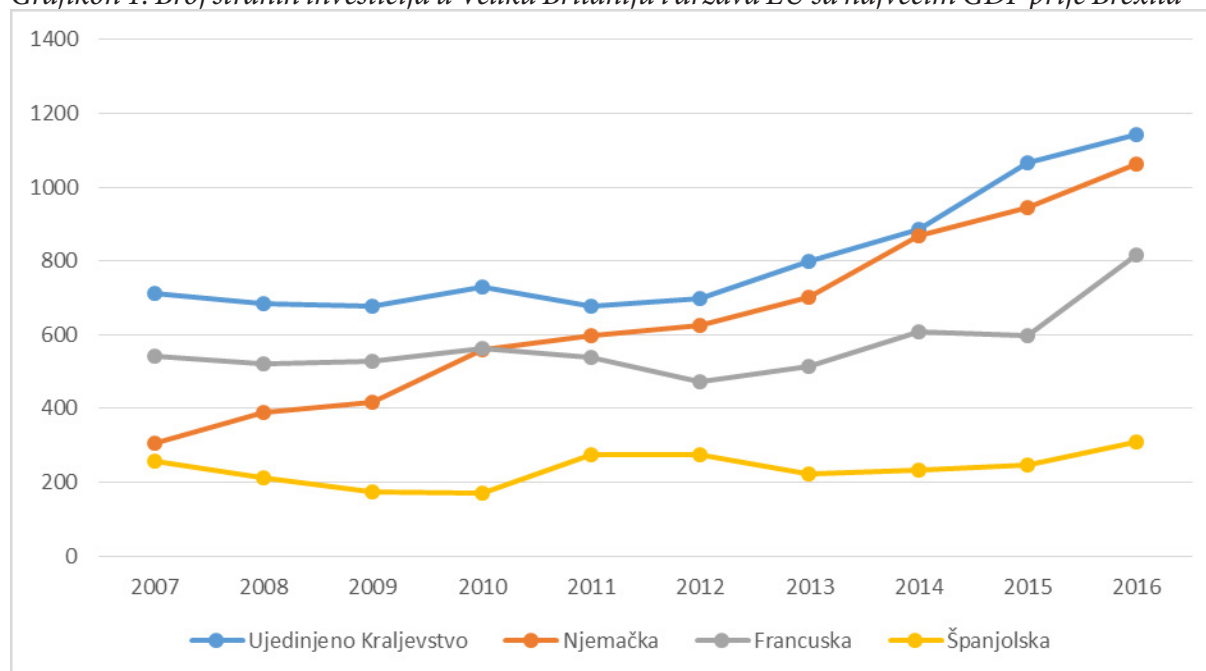
* - Fakultet za menadžment i poslovnu ekonomiju Univerziteta u Travniku

ona omogućuju lakši pristup Jedinstvenom tržištu. Naime Velika Britanija je jedan od najvećih primatelja izravnih stranih ulaganja u EU. Brexit naime prema predviđanjima mogao bi pored već smanjenoga i dodatno smanjiti atraktivnost UK-a kao ulaza u Europu. To također može dovesti do smanjenje investicija iz ostatka EU, što je najveći izvor izravnih stranih ulaganja. Sve ovo dovest će do toga da broj korporacije neće željeti da otvaraju svoja europska sjedišta imaju u UK.

Gotovo polovina tvrtki i kompanija koje nisu sa područja ni iz Europske Unije svoja sjedišta imaju diljem Velike Britanije što je sveukupno veći tvrtki nego što ima Njemačka, Francuska, Švicarska i Nizozemska zajedno. Nakon Brexit-a Velika Britanija neće biti u mogućnosti da zadrži takav status imajući na umu kako će te tvrtke imati kompliciraniji i skuplji ulazak na Jedinstveno europsko tržište EU-a ukoliko svoja europska sjedišta budu i dalje imali u Velikoj Britaniji.

Velika Britanija nakon službenog izlaska iz Europske Unije morat će da sklopi nove ugovore sa EU kao zemlja koja nije članica, dakle doći će i do promjena ugovora i odnosa sa Velikom Britanijom od strane EU. Gledajući izvještaje World Economic Forum (2015) za 2016. godinu, Velika Britanija je napredovala za tri mjestate je sada na sedmom mjestu ekonomske konkurentnosti. Treba naglasiti da je ovaj izvještaj napravljen i prije referenduma i Brexita, a o rezultatima referenduma špekulisalo se da će se vjerojatno negativno odraziti na konkurentnost. Prema Konferencijama i brojnih istraživanja od strane globalnih investitora za 2017., godinu njih 32% želi da Velika Britanija sklopi nove trgovinske sporazume sa SAD-om, Kinom i Indijom kako bi ostalo atraktivno mjesto za ulaganje i nakon izlaska iz EU-a. Na drugom mjestu nalazi se ulaganje u infrastrukturu, dok se na trećem mjestu nalazi ulaganje u nove vještine.

Grafikon 1. Broj stranih investicija u Veliku Britaniju i država EU sa najvećim GDP prije Brexita

Izvor: *The Telegraph* (2016.) *Business*, dostupno na <http://www.telegraph.co.uk/business/2017/05/22/britain-leads-europe-investment-magnet-now>

U grafikonu 1. možemo vidjeti se ukupan broj stranih investicija u UK-u i odabranim državama sa najvećim GDP-om u 2016. godini EU-a za razdoblje 2007.-2016. Tokom 2007.

godini u Veliku Britaniju uloženo je od strane stranih investitora 713 projekata, odnosno 172 investicije više nego u Francusku koja se tada nalazila na drugom mjestu po ukupnom

broju stranih investicija u zemljama EU. Tokom 2010. godini počinje značajniji rast stranih investicija u Njemačkoj. Već tokom 2011. godine Njemačka je imala više stranih investicija nego li Francuska u kojoj je broj stranih investicija nakon finansijske krize stagnirao. Tokom 2014. broj stranih investicija UK-a i Njemačke bio je gotovo isti, odnosno 887 u Velikoj Britaniji te 870 u Njemačkoj. Tokom 2016. godini broj stranih investicija u Španjolskoj je iznosio 309, u Francuskoj 818 a u Njemačkoj 1.064. Naime ako izuzmemo 2014. Godinu vidjet ćemo da je broj stranih investicija u Njemčkoj i Velikoj Britaniji bio gotovo isti odnosno 887 u Velikoj Britaniji te 870 u Njemačkoj (The Telegraph 2017., dostupno na <http://www.telegraph.co.uk/business/2017/05/22/britain-leads-europe-investment-magnet-now/> pristupljeno 24.11.2018.). Bez obzira na rezultate referenduma Velika Britanija je i dalje imala prvo mjesto kada su direktne strane investicije u pitanju u odnosu na druge zemlje. Dakle u Veliku Britaniju u koju su strani investitori uložili u 1.144 projekta što je povećanje od 64% ako se gleda 2016. godina u odnosu na 2012. godinu.

UNUTRAŠNJE TRŽIŠTE EU I BREXIT

Kako je objašnjeno u djelu Keep (2017) u za razdoblje 2016.-2017., Velika Britanija je u europski proračun nakon izračuna rabata uplatila 12.2 milijardi funti. U tom istom razdoblju Velika Britanija je primila 4.1 milijardi funti iz EU za financiranje raznih programa, tako da je neto uplata u europski proračun za 2016. iznosila 8.1 milijarde funti. Različiti su načini mjerenja priliva sredstava u Velikoj Britaniji od strane EU. Iznos od 4.1 milijarde funti uključuje samo sredstva koja je vlada Velike Britanije dobila na raspolaganje. Međutim, kako navodi Keep (2017), Europska komisija bespovratna sredstva daje i direktno (putem natječaja) kao i brojnim nevladinim organizacijama. Takva plaćanja na godišnjoj razini iznosila su od 1-1.5 milijardi funti u toku 2016. Godine te početkom 2017. Godine, a nakon

dogovora uvjeta Brexita, Velika Britanija će morati platiti i sam izlazak iz EU. To plaćanje mediji u Velikoj Britaniji i EU nazvali su «brakorazvodna parnica». Zbog čega je baš dodijeljen ovaj naziv jeste suma koja se kreće od 10-75 milijardi funti za koje je vlada Velike Britanije rekla da će platiti, iako još tačan iznos sume novca nije dogovoren. Velika Britanija će ukoliko bude htjela participirati u određenom europskom programu morati platiti sudjelovanje u istom. Cijena i moguća participacija također će se biti precizirane i dogovorene u ugovoru o izlaku odnosno u dogovoru o Brexitu. Kao članica Europske unije, Velika Britanija izvršavala je plaćanja ili doprinose u proračunu EU, te je dobivala određena novčana sredstva ili primitke iz EU. EU osigurava sredstva za razne poljoprivredne i socijalne programe te programe gospodarskog razvoja i konkurentnosti u Velikoj Britaniji kao i u drugim zemljama članicama. Najveći dio novca Velika Britanija povlačila je kroz Europski socijalni fond (ESF) i kroz Europski fond za regionalni razvoj (EFRR). Nakon prekida isplate iz europskog proračuna, Velika Britanija će morati financirati gospodarstvo kroz vlastiti proračun, te će to činiti novcem koji je uplaćivan u proračun EU. U slučaju da se kao relevantna brojka uzme neto doprinos u proračun EU-a nakon rabata za 2016. godinu, Velika Britanija će na raspolaganju imati dodatnih 8 milijardi funti kojim može financirati svoje gospodarstvo. Sama raspoloživost tog novca ovisit će o cijeni ulaska na tržište EU, konkurentnosti gospodarstva Velike Britanije nakon izlaska pregovorima, novim trgovinskim sporazumima s Kinom, SAD-om cijeni trgovine sa zemljama EU, Indijom, stranim ulaganjima u državu te ostalim stavkama koje utječu na neizvjesnost i nesigurnost, što u konačnici smanjivanja prihoda države.

Tabela 1. Doprinosi i primanja Velike Britanije iz proračuna EU za razdoblje 2011.-2017. (cijene su izražene u milijardama funti)

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Carine i pristojbe	2.205	2.171	2.200	2.263	2.314	3.020
Doprinosi iz PDV-a	2.276	2.398	2.163	2.316	2.751	2.477
Doprinosi iz BND-a	11.218	12.303	13.845	14.154	12.570	11.440
Ukupan doprinos (prije rabata)	15.699	16.872	18.208	18.733	17.635	16.937
Rabat	-3.516	-3.172	-4.130	-4.811	-4.068	-4.757
Bruto doprinos proračunu EU	12.184	13.699	14.079	13.921	13.567	12.180
Ukupni povučeni novac iz proračuna EU	4.771	4.022	3.856	4.690	2.811	4.079
Neto doprinos proračunu EU	7.413	9.678	10.223	9.231	10.756	8.102

Izvor: Keep, (2017.), *The UK's contribution to the EU Budget*, dostupno na <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:q-4PeH17FpQJ:researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-7886/CBP-7886.pdf+&cd=3&hl=hr&ct=clnk&gl=hr&client=opera>

Velika Britanija je u neto proračun EU-a za razdoblje od 2011.-2017. godine uplatila ukupno 55.403 milijarde funti. Ako se promatra period 2016. i 2017. godine, vidi se kako je Velika Britanija ukupno uplatila 16.9 milijardi funti u proračun prije rabata. Od te brojke oduzima se godišnji rabat, koji je u ovom slučaju iznosio 4.8 milijardi funti, kako bi se dobila bruto uplata u proračun EU, a da bi se dobila stvarna brojka, u dodaje se i iznos isplata iz EU proračuna prema Velikoj Britaniji. Ukupna vrijednost tih isplata iznosila je 4.1 milijardi funti. Navedeno se može prikazati i vidjeti u sljedećoj tabeli.

PREDVIĐANJE TROŠKOVA BREXITA I NJEGOV UTICAJNA VELIKU BRITANIJU

Kada se javila ideja o referendumu i Brexitu u Velikoj Britaniji u martu mjesecu 2016. godine napravljen je tako zvani ured za izlazak Velike Britanije iz EU. Naime radilo se o DexEU koji je osnovan u julu mjesecu 2016.godine. DExEU je izdvojio sredstav u iznosu od 50 miliona funti u in 2016/17 godini, te sa ukupni stranim inputom u iznosu od 7.5 miliona funti oje su dolazile preko kabineta Vlade Velike Britanije. Od sveukupnog ovoga iznosa u 2016/2017.

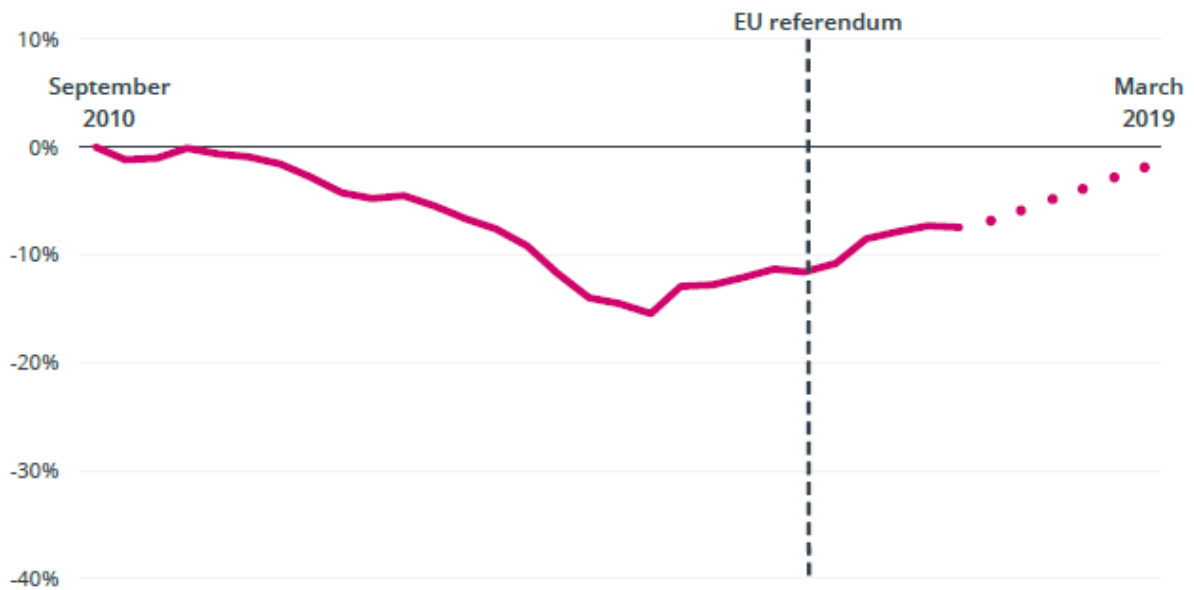
godini DexEU troši na kampanju svega 24.7 miliona funti od ukpnog iznosa, dok u 2017 / 2018. godini ovabrojka ratse na 80.6 miliona funti gdje se predviđa da će u 2018/19 godinu ova brojka dosezati i do 100.6 miliona funti. Nvedeni iznosi novca u 2016 te 2017. godini trošeni su na samu pripremu referenduma kao i na sve tehničke stvari i detalje koji su trebali da pospješ samo održavaje istog, s tim da je Vlada u tom razdoblju trošila poprilično dosta novca koji nije striktno išao na stvari tehničke prirode nego na izdatke Vlade na odlaske na pregovore kako sa zemljma EU tako i sa zemljama Kina, SAD i Indije za koje Velika Britanija pretenduje za nova tržišta na kojima će poslovati, što uopšte nije bilo predviđeno zapravo u ovim troškovima. U narednim godinama predviđa se da će troškovi biti još veći iz razloga što će se Velika Britanija naći u situaciji da je u obavezi da plati Europskoj Uniji svoj izlazak iz iste te da potpisuje nove ugovore o saradnji i trgovinskoj politici sa EU. DExEU je platio Vijeću Europe 390 000 funti u maju 2017. godine i to za održavanje susreta sa istima, dok se 49000 funti platilo samo na vođenje evidencije o svim putovanjima i sastancima sa Vijećem Europe. Na jedan poslovni put u Vijeće Europe prisustvo zasjedanju istom Sekretara odjela za izlazak iz EU Velike

Britanije David Davisa izdvojena je suma od 47000 funti.

Sam proces vođenja referenduma izuzetno je skup i dugotrajan te se procjenjuje na sveukupan iznos od 750 miliona funti zaključno sa 2019. godinom. Razlog ovolike sume novca jeste upravo administracija koja je jako skupa kao i svi troškovi priprema za

novu uslove oji će zadesiti Veliku Britaniju nakon njenog provođenja Brexita. Od kako je formiran odjel za Brexit čak 313 posekora su formirani unutar DexEU, što je za posljedicu imalo dodatne troškove za Veliku Britaniju i njen proračun, a bez dodatnih priliva sredstava iz fondova EU.

Grafikon 2. Procenti povećanja broja uposlenih i rast broja sektora u DexEU

Izvor: Institute for Government analysis of ONS Public Sector Employment Data, dostupno na www.costofbrexit.com

Sam odjel Brexita je do oktobra 2017. godine zaposlio i otvorio više od 250 da bi do Decembraova cifra porasla do 313 odjela. Pretpostavlja se da će do 2019. godine ovaj odjel zapošljavati više od 4000 uposlenih i za oko 10% više projekata koji se tiču strategije prije i nakon Brexita. Naime radno vrijeme sudeći po ovom broju zaposlenihu odjelu za Brexit mora da bude puno radno vrijeme uz povećanu efikasnost rada od 6% da bi se mogao sustići i namiriti utrošen novac. Sveukuoni troškovi samo kada je broj zaposlenih u pitanju procjenjuju se na 20 miliona funti za 2017. godinu, dok će do kraja 2019. godine ovaj iznos porasti na 114 miliona funti.

ZAKLJUČAK

Velika Britanija historijski gledano je zemlja koju karakteriše duga kraljevska tradicija

kao i jaka i stabilna ekonomija, uključujući vlastitu funtu kao jaku i stabilnu valutu. Samim svojim geografskim položajem i bogatoj historijskoj otadžbini Velika Britanija duguje sav uspjeh. Ova zemlja je jedna od izuzetno važnih zemalja u sastavu Evropske Unije te je samim time možemo reći bila u tzv.povlaštenom položaju u istoj. Naime jedna od zemalja koje su vodile politiku EU i odlučivale te donosile važne zakone koje se tiču iste. Kako je navedeno shodno istraživanjima i podacima dostupnim na www.investgovernmuk.com, (pristupljeno dana 24.11.2018.godine) stoji da su novčana sredstva koje je Velika Britanija primala u vidu podsticaja isl iznosile oko 114 miliona funti. Ova zemlja je izuzetno veliko i jako tržište te za EU to predstavlja veliki gubitak, ali sa druge strane i primitak velikog djela sredstava koje će Velika Britanija morati da plati EU za svoj izlazak. Velika Britanija je kao

članica imala obaveze propisane ugovorom u Maastrichtu prema EU ali samim time i velike privilegije. Zbog svega navedenog postavlja se pitanje zbog čega je onda ova zemlja toliko željela referendumu izlasku iz EU i dali će zaista dugoročno gledano Brexit donjeti napredak Velikoj Britaniji? Jedni osuđuju ovakav takozvani agresivan stav Vlade Velike Britanije i stalnu tendenciju za što skorijim ocjepljenjem, dok drugi pak podržavaju Brexit u potpunosti. Gledano sa ekonomske strane Velika Britanija gubi tržište EU, ali opet za uzvrat ukoliko realizuje i potpiše saradnju sa Kinom, SAD-om i Indijom dobija mogućnosti i ulazak na ova velika tržišta a samim time posebno kada je riječ o Kini i Indiji pristup jeftinijoj radnoj snazi oslobađajući se obaveze prijema brojne radne snage iz zemalja EU. Ovakva odluka o Brexitu tumači se i vraća u period kada je Velika Britanija bila i kolonijalna sila koja je, primjera radi, imala pod svojom „vlašću“ Indiju te na taj način ostvarivala brojne pogodnosti i zarade uvozom i prometom začinima te povezanošću putevima sa ovom zemljom, čiji su proizvodi bili deficitarni u zemljama Europe. Sam Brexit će prema predviđanjima jako mnogo koštati Veliku Britaniju ali zasigurno neće predstavljati nelagodu niti izvjestan problem za ekonomiju ove zemlje. U svijesti Britanaca podiže se nacionalni interesi te se jača patriotizam koji je može se reći velika odlika 21. vijeka. Stvaranje i jačanje nacionalne svijesti te buđenje krajnje desnice postao je trend u ovome vijeku, a do toga je zapravo i dovela globalizacija.

Naime mnoge zemlje pa tako i sama Velika Britanija našle su se u situaciji da usljed globalizma polako poprimaju i usvajaju običaje i htijenja drugih naroda koji su je naselili. Takav vid globalizacije sa sobom povlači i brojna druga pitanja i izvjesne nedaće u tretiranju radne snage, konkretno kada je riječ o cjeni rada. Stvaranjem EU podstaklo se i mnogoljudnije kretanje stanovništva, te samim time obaranje cijene rada koje je jako dobro došlo za industriju i poslodavce ali ne i za domicilne radnike u

tim zemljama koji su se našli u situacijama da unutar svoje zemlje konkretno Velike Britanije ne mogu doći do posla zbog velikog priliva jeftine radne snage a idući u druge zemlje radi posla postaju izbjeglice. Naime od nezadovoljnih radnika preko brojnih drugih pitanja koja su se godinama nakupljala od strane žitelja te zemlje došlo je zapravo do Brexita, a sa druge strane potpomognuto kupljenjem političkih poena aktualnih vlasti. Kratkoročno gledano Brexit neće donijeti puno uspjeha Velikoj Britaniji, ali sa druge strane dugoročno gledano Velika Britanija imaju tendenciju da bude jaka i konkurentna zemlja mnogima u Europskoj Uniji ostvarivši uspjehe na velikim svjetskim tržištima kakvo je Kina, SAD i Indija.

LITERATURA

- [1] BLAIR T. (2010.) *A Journey*, London: Random House, 2010
- [2] COGAN C. (1996.) *Charles de Gaulle: A Brief Biography with Documents*, St. of Martin: Bedford Books
- [3] GEORGES S. (1990.) *An Awkward Partner: Britain in the European Community*, Oxford: Oxford University Press.
- [4] JENKINS R. (1983.) *Britain and EEC* London, Crane Russak & Co
- [5] KAZANCI. B (2014.) *British Policy towards European Integration and Today's Conflicts*, Beč, str 156-179-
- [6] SIR O NEILL C. (2000.) *Ulazak Britanije u Europsku zajednicu: izvješće o pregovorima 1970-1972*. London: Frank Cass, 2000
- [7] THATCHER M. (2004.) *Državničko umijeće, strategije za svijet koji se mijenja*, Zagreb Školska knjiga
- [8] THATHCER M. (1993.) *The Downing Street Years*, London: Harper Collins.
- [9] YOUNG J. W. (2000.) *Britain and European Unity 1945-1999*, New York: St. Martin's Press
- [10] Coleman C. (2016.) *Schengen Agreement: A Short History*, London, dostupno na: <https://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web>

- &cd=1&ved=0ahUKEwj1id7c3YjWAhVHcRQKHUwACfIQFgglMAA&url=http%3A%2F%2Fresearchbriefings.files.parliament.uk%2Fdocuments%2FLLN-2016-0013%2FLLN-2016-0013.pdf&usq=A F Q j C N F L i - A - b64DORDfixCy1kAT
- [11] Europska Komisija (2017.) Article 50 of the Treaty on European Union – Q&A, dostupno na: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-17-648_en.htm
- [12] Keep, (2017.), The UK's contribution to the EU Budget, dostupno na <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:q-4PeH17FpQJ:researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-7886/CBP-7886.pdf+&cd=3&hl=hr&ct=clnk&gl=hr&client=opera>
- [13] Istraživanja Vlade Velike Britnije u vezi Brexita i troškova Velike Britanije prema EU zbog istog, dostupno na www.investgovernmuk.com
- [14] The Telegraph (2016.) Business, dostupno na <http://www.telegraph.co.uk/business/2017/05/22/britain-leads-europe-investment-magnet-now/>
- [15] The Telegraph 2017., dostupno na <http://www.telegraph.co.uk/business/2017/05/22/britain-leads-europe-investment-magnet-now/>
- [16] Troškovi Brexita za Veliku Britaniju www.costofbrexit.com